

РЕЦЕНЗІЯ

**на освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії в
Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України
за спеціальністю D8 «Право»**

В умовах реформування судової системи та євроінтеграції України у світовий науковий та освітній простір, де головним ресурсом є висококваліфіковані фахівці, рецензована освітньо-наукова програма підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вирізняється сучасністю та актуальністю. Програма розроблена для інноваційної підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі права, які володіють ґрунтовною системою теоретичних знань, практичних умінь і навичок самостійного проведення наукових досліджень з удосконалення системи експертного забезпечення правосуддя шляхом здійснення наукових досліджень і отримання нових та/або практично спрямованих результатів, а також підготовки та захисту дисертацій.

Під час підготовки ОНП було враховано тенденції розвитку юридичних й інших наук, стан ринку праці, професійні інтереси стейкхолдерів і випускників аспірантури Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України. Ознайомлення із ОНП підготовки докторів філософії за спеціальністю D8 «Право» дозволяє констатувати, що Програма має свою позитивну специфіку, зокрема:

- враховує не тільки актуальні програмні документи розвитку вищої школи, нові професійні вимоги до фахівців, сучасні тенденції розвитку судочинства, експертних досліджень, методології, методики та практики, але й передбачає особистісно-професійний розвиток майбутнього висококваліфікованого фахівця, його науково-дослідницьких компетентностей, необхідних для здійснення ефективної професійної діяльності у сфері освіти та юриспруденції;

- здобувачі мають можливість ознайомитись із інноваціями та освітніми практиками підготовки майбутніх конкурентоздатних фахівців завдяки залученню провідних викладачів і вчених з потужних ЗВО під час проведення занять, можливості обговорення виникаючих питань із сучасного стану науки та існуючих проблем, а також результатів власних наукових досліджень тощо;

- ОНП дозволяє здобувачу самостійно формувати індивідуальну траєкторію підготовки; обирати необхідні освітні компоненти; висловлювати та відстоювати власні думки та пропозиції; брати активну участь у спільній праці з групою забезпечення спеціальності, викладачами, стейкхолдерами в обговоренні ОНП та удосконаленні змісту підготовки, змінах і доповненнях освітніх компонентів; слухати запрошених вчених і практиків – провідних фахівців в галузі юриспруденції;

- у здобувачів є можливість здійснювати у логічній послідовності поетапно наукові дослідження, бути залученими до вітчизняної та світової наукової спільноти, представляти й обговорювати результати власних досліджень на наукових заходах різних рівнів;

– ОНП вирізняється високим рівнем взаємодії робочої групи ОНП PhD спеціальності D8 «Право», співпраці з аспірантами й стейкхолдерами на що вказує виокремлення у програмі вибірових дисциплін в межах: адміністративно-правового спрямування та кримінально-процесуального. Обговорення питань стосовно сформованих необхідних фахових компетентностей, переліку вибірових дисциплін у різний спосіб представлені на засіданнях лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності та робочої групи ОНП PhD і враховані під час внесення змін в освітню, дослідницьку та практичну частини ОНП; були затверджені й впроваджені в освітній процес;

– ОНП має відповідне матеріально-технічне та кадрове забезпечення. Залучення фахівців найвищого рівня, докторів і кандидатів наук, які мають не тільки високий рівень теоретичної підготовки, але й значний практичний досвід педагогічної і наукової діяльності свідчить про винятковий рівень кадрового забезпечення ОНП. У межах ОНП функціонують і не порушуються практики дотримання академічної доброчесності науковими керівниками та аспірантами.

Підсумовуючи зазначене слід констатувати, що викладена вище позитивна оцінка ОНП підготовки доктора філософії, враховуючи високий професійний рівень кадрового потенціалу забезпечення ОНП, інноваційні підходи в підготовці аспірантів, чіткість та зрозумілість контрольних заходів, прозорість і дотримання академічної доброчесності дають право підтримати доцільність використання ОНП в освітньому процесі в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, вважаю, що освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України за спеціальністю D8 «Право» відповідає вимогам, поставленим до наукових установ у частині провадження ними освітньої діяльності і сприяє розвитку наукових досліджень здобувачів, збагаченню практичної підготовки та професійному зростанню фахівців.

**Професор кафедри криміналістики та
судової медицини
доктор юридичних наук, професор**

Юлія ЧОРНОУС

РЕЦЕНЗІЯ

на освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії (PhD) третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 Право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право

Надана на рецензування освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії розроблена проєктною групою визнаних вчених у галузі судової експертизи та юриспруденції Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. Проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України з дотриманням чинних національних нормативно-правових актів та з урахуванням Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки.

Сильними сторонами програми є її практична орієнтованість. Значна увага приділяється практичній судово-експертній діяльності, її адміністративному та процесуальному забезпеченню. Такий підхід до навчання в подальшій діяльності сприятиме ефективній інтеграції здобувачів у професійне середовище. Заявлені в освітньо-кваліфікаційній програмі об'єкти вивчення, цілі навчання, теоретичний зміст предметної області відповідають меті програми. Високий рівень наукового та методичного забезпечення програми обумовлений значним досвідом судово-експертної, наукової та методичної роботи її розробників. Компоненти наукової складової логічно вибудовані та структуровані, що дозволяє якісно організувати науково-дослідну роботу здобувача над дисертаційним дослідженням.

Розвинена міжнародна співпраця Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. Проф. М. С. Бокаріуса» є тим ресурсом, який може бути використаний для забезпечення міжнародної академічної мобільності здобувачів, що значно сприятиме обміну науковими знаннями та розширенню наукового світогляду майбутніх докторів філософії. Внутрішня академічна мобільність може бути розширена із використанням можливостей провідних університетів та наукових установ України.

Компоненти освітньої програми є логічними, збалансованими та якісно структурованими. Обов'язкові компоненти забезпечують набуття заявлених загальних програмних результатів навчання. Разом із тим, з урахуванням безпекових викликів, які сьогодні стоять перед Україною у зв'язку із збройною

агресією російської федерації, для подальшого вдосконалення освітньої програми доцільно розширити вибіркові блоки з урахуванням таких напрямків юриспруденції як ІТ-право, правові основи забезпечення кібербезпеки тощо.

Структурно-логічна схема освітньо-наукової програми демонструє очікувані результати навчання за результатами освоєння здобувачами заявлених навчальних компонентів. Разом із тим, заявлені очікувані результати освоєння навчальної дисципліни «Експертне забезпечення правосуддя у контексті сучасних євроінтеграційних процесів України» не відображають набуття здобувачами знань основ європейського права, вмінь його застосовувати у своїй подальшій діяльності та набуття навичок його використання при адміністративному забезпеченні експертної діяльності за європейськими стандартами. Назва дисципліни «Міжнародний досвід здійснення судово-експертної діяльності» передбачає набуття здобувачами вмінь, знань та навичок, пов'язаних із міжнародним досвідом судово-експертної діяльності. Вважаємо за доцільне в очікуваних результатах навчання за даною дисципліною більш розширено дати роз'яснення щодо набуття здобувачами вмінь, знань та навичок, пов'язаних з міжнародним досвідом здійснення судово-експертної діяльності. Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку освітньо-наукової програми.

За результатами рецензування можна зробити висновки, що рецензована освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії (PhD) третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 Право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право складена на високому академічному рівні та відповідає усім національним стандартам та вимогам.

Заступник директора з наукової роботи
кандидат історичних наук, доцент

Мар'яна ВЕРХОТУРОВА

РЕЦЕНЗІЯ

на освітньо-наукову програму третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ступеня доктора філософії галузі знань D8 Право за спеціальністю D Бізнес, адміністрування та право

Якісна підготовка здобувачів вищої освіти в галузі права в Україні в умовах сучасних соціально-політичних змін є безперечною у зв'язку із реформуванням правової системи, яке реалізується в Україні і вимагає висококваліфікованих правників, здатних ефективно працювати в умовах нових викликів і вимог. Це стосується не лише теоретичних знань, а й практичних навичок, необхідних для захисту прав і свобод громадян. В контексті інтеграції України до європейського та світового правового простору важливо забезпечити відповідність навчальних програм міжнародним стандартам, тому розробка та впровадження ефективної освітньо-наукової програми дозволить підготувати висококваліфікованих фахівців у галузі права. Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України має в своєму арсеналі досвід, потужний кадровий потенціал та матеріально-технічну базу, аби виконати таке завдання.

Рецензована освітньо-наукова програма розроблена співробітниками Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України після консультацій із науковцями, потенційними роботодавцями, які підтвердили потребу у підготовці фахівців цієї спеціальності. Високий рівень дослідницької частини підготовки забезпечується не тільки потужним кадровим забезпеченням, а й розвиненою міжнародною співпрацею у науковій сфері із профільними установами різних країн, та наявністю спеціалізованих лабораторій, що дозволяють сформулювати та підтвердити експериментальну складову дослідження здобувача вищої освіти. В освітньо-науковій програмі визначені програмні компетентності, виходячи із видів і завдань правничої діяльності. Вони розподілені на загальні та фахові компетентності, найбільш відповідні для запропонованої програми. Фахові

компетентності мають практичний характер і можуть бути використані у професійній діяльності майбутніх фахівців.

Варто відзначити, що в рецензованій освітньо-науковій програмі приділяється належна увага розробці ефективних механізмів управління соціально-правовими процесами, що матимуть широке практичне застосування у галузі експертного забезпечення правосуддя.

Послідовність вивчення дисциплін, перелік та обсяг нормативних та вибіркових дисциплін відповідають структурно-логічній схемі підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю D8 Право і покликані сприяти забезпеченню відповідності програмних результатів навчання запитам потенційних роботодавців (стейкхолдерів). Програма акцентована на проведення за відповідними предметними напрямками досліджень в межах спеціальності Право (за судово-експертним профілем): адміністративне право і процес; фінансове право; кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Загалом рецензована освітньо-наукова програма має усі передумови для досягнення своїх цілей. Рецензована освітньо-наукова програма має всі необхідні структурні та змістовні елементи, віддзеркалює сучасні вимоги до випускників спеціальності D8 Право та може бути рекомендована для практичного використання.

**Перший проректор Одеського державного
університету внутрішніх справ**

доктор юридичних наук, професор

Максим КОРНІЄНКО

РЕЦЕНЗІЯ

**на освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії в
Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України
за спеціальністю D8 «Право»**

Представлена на рецензування ОНП підготовки здобувачів освітньо-наукового (третього) рівня «доктор філософії» за спеціальністю D8 «Право» вирізняється актуальністю та відповідає вимогам сучасності оскільки органічно поєднує набуття теоретичних знань з певним практичним досвідом, навичками та інтегральними компетентностями. Підготовка докторів філософії за спеціальністю D8 «Право» в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України є важливою в умовах реформування судової системи та євроінтеграції України в освітній і науковий простір, коли головним ресурсом розвитку держави є висококваліфіковані професіональні кадри.

За змістом ОНП підготовки докторів філософії за спеціальністю D8 «Право», що містить такі складові як «Адміністративно-правовий профіль» та «Кримінальний процесуальний, криміналістичний та судово-експертний профіль» в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України враховує тенденції розвитку спеціальності, сучасного ринку праці, потреби й погляди стейкхолдерів є актуальною й доцільною. Рецензована ОНП може бути схарактеризована низкою позитивних аспектів, зокрема:

1. ОНП наповнена сучасними дисциплінами (освітніми компонентами ОК) світового рівня. Наявність обов'язкових і вибірових компонент дає можливість здобувачам третього (освітнього) рівня вищої освіти обирати власну траєкторію навчання, зокрема через вибір навчальних дисциплін в обсязі, передбаченим законодавством. Освітні компоненти становлять логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяють досягти програмних результатів і заявлених цілей серед яких: підготовка висококваліфікованих фахівців, науково-педагогічних кадрів, які володіють ґрунтовною системою теоретичних знань, практичними вміннями та навичками самостійного проведення наукових досліджень у галузі експертного забезпечення правосуддя з метою отримання нових та/або практично спрямованих результатів, а також підготовки та захисту дисертацій.

2. Заслуговує на увагу кадрове забезпечення ОНП шляхом залучення фахівців найвищого рівня докторів і кандидатів наук із відповідних галузей знань, які мають не тільки високий рівень теоретичної підготовки, досвід наукової, дослідної та викладацької діяльності про що свідчать їх численні публікації у світових і вітчизняних наукових джерелах, участь у міжнародних науково-практичних конференціях тощо.

3. У межах ОНП функціонують і не порушуються практики академічної доброчесності викладачами, науковими керівниками та аспірантами. Всі публікації й наукові праці аспірантів та їх керівників проходять перевірку на індивідуальність тексту та наявність академічного плагіату для підтвердження актуальності й доцільності опублікування.

4. Структура рецензованої ОНП є чіткою та логічною, а цикл загальної підготовки, що спрямований зокрема на засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраним профілем спеціальності, оволодіння юридичною термінологією, застосування вітчизняного та зарубіжного викладацького досвіду з дотриманням загальновизнаних європейських норм та стандартів, є фундаментальним і комплексним, що дозволяє здобувачам третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти отримати якісну підготовку.

5. ОНП відповідає вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи визначених і застосовуваних форм і методів навчання, викладання й контролю, що сприяє досягненню заявлених в освітній програмі цілей та результатів навчання, зокрема підготовки й захисту дисертації.

6. Окреме місце в ОНП посідає практична підготовка, що дає можливість здобути компетентності й соціальні навички необхідні для подальшого професійного зростання.

7. Результативне виконання індивідуального плану аспірантом, успішний захист дисертації, досягнення заявлених цілей і програмних результатів, отримання диплому доктора філософії дозволяє йому працювати на різних посадах, які всебічно прописані в ОНП.

8. Позитивною є оцінка діяльності групи забезпечення спеціальності, співпраця з аспірантами й стейкхолдерами під час обговорення питань щодо сформованості необхідних фахових компонентностей, переліку вибіркових дисциплін у різний спосіб представлена на засіданнях лабораторії та групи забезпечення спеціальності, зауваження та пропозиції ураховані під час внесення змін в освітню, дослідницьку й практичну частини ОНП до затвердження та впровадження в освітній процес.

Таким чином, можемо стверджувати, що в результаті активної співпраці зі здобувачами, внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами, врахування їх пропозицій сформовано сучасну ОНП підготовки докторів філософії зі спеціальності D8 «Право» в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, маємо усі підстави її позитивної оцінки, оскільки ОНП сприяє розвитку наукових досліджень здобувачів, збагаченню практичної підготовки та подальшого професійного зросту фахівців.

**Директор Департаменту
експертного забезпечення
правосуддя, кандидат юридичних наук,
заслужений юрист України**

Наталія ТКАЧЕНКО

**INTERNATIONAL NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATION
«CRIMINALISTS CONGRESS»**

Ukraine, 61024, Kharkiv, 84 Hryhoriia Skovorody str., tel. +38 (050) 870-55-54,
e-mail: info@crimicongress.com

РЕЦЕНЗІЯ

**на освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії в
Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України
за спеціальністю D8 «Право»**

Аналіз ОНП «Право» із складовими «Кримінальний процесуальний, криміналістичний та судово-експертний профіль» та «Адміністративно-правовий профіль» для здобувачів третього рівня підготовки галузі знань «Право», спеціальності D8 «Право», впроваджена в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, дозволяє стверджувати, що програма спрямована на підготовку докторів філософії (PhD) з поглибленими знаннями, уміннями, навичками, компетентністю, достатніми для продукування нових ідей, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення наукових досліджень, результати яких мають наукову новизну, теоретичне й практичне значення.

ОНП з підготовки докторів філософії в ННЦ «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України за спеціальністю D8 «Право» розроблена із урахуванням актуальної версії Національної рамки кваліфікації та нової редакції професійного стандарту сучасного науковця. Надана на рецензування ОНП містить всі необхідні компоненти: мету, характеристику програми, опис придатності випускників до працевлаштування й подальшого навчання, програмні компетентності (інтегровані, загальні, фахові), програмні результати навчання, ресурсне забезпечення реалізації програми, академічну мобільність є актуальною та раціональною і відповідає сучасним державним стратегіям розвитку України.

ОНП враховує сучасні тенденції розвитку спеціальності, регіональний, галузевий і державний контекст. Особлива увага у підготовці приділяється сучасним

тенденціям розвитку наукових досліджень у системі експертного забезпечення правосуддя в Україні, інноваціям, лідерству наукового та освітнього простору, теорії, методології, вдосконаленню змістовної складової, методик досліджень і викладання, навчання, проходження практик в умовах сучасних трансформацій.

ННЦ «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України – це передова установа, що має багаторічний досвід науково-дослідної та експертної діяльності, висококваліфікований кадровий потенціал і відповідну матеріально-технічну базу для реалізації даної ОНП, а також забезпечує введення аспірантів в академічну наукову спільноту, зокрема представлення ними результатів досліджень шляхом виступів на конференціях, публікації у фахових вітчизняних та іноземних наукових журналах.

Обсяг кредитів і результати аналізу логічності будови ОНП вказують на те, що ОНП відповідає нормативним вимогам, дозволяє забезпечити достатньо високий рівень теоретичної, методологічної та практичної підготовки майбутнього доктора філософії. Програма надає можливість вибору аспірантом індивідуальної освітньої траєкторії, а форма та методи навчання та контролю знань сприяють досягненню заявлених в ОНП цілей із підготовки висококваліфікованих фахівців, науково-педагогічних кадрів, які володіють ґрунтовною системою теоретичних знань, практичними уміннями та навичками самостійного проведення наукових досліджень у галузі експертного забезпечення правосуддя з метою отримання нових та/або практично спрямованих результатів, а також підготовки та захисту дисертацій. Зміст і будова ОНП гарантує реалізацію організаційних умов для набуття компетентностей, необхідних для свого подальшого розвитку, як науковця, висококваліфікованого професіонала.

ОНП має дослідницьку та прикладну орієнтацію: наукові дослідження та продукування нових знань у галузі права спрямовані на розробку ефективних механізмів управління соціально-правовими процесами, що матимуть широке практичне застосування у сфері судово-експертної діяльності; науково-дослідницька робота орієнтована на те, що разом зі здобуттям глибинних знань зі спеціальності забезпечує відповідний освітньо-науковий рівень, необхідний для здійснення самостійної науково-дослідницької діяльності у галузі судової експертизи, криміналістики, кримінального процесу, адміністративного права й процесу, в цілому судочинства в Україні.

Необхідно також зупинитись на тому, що рецензована програма розроблена після консультацій із провідними вченими відповідних галузей знань та потенційними стейкхолдерами, що підтверджує потребу у підготовці фахівців даної спеціальності, здатних до інновацій у професійній діяльності, творчих досліджень, креативного та конструктивного мислення з розвинутими навичками комунікації, самоорганізації, емпатії, цифрової компетентності й прогнозування подальшого розвитку.

Таким чином, окреслені вище позитивні переваги дозволяють високо оцінити ОНП «Право» підготовки докторів філософії за спеціальністю D8 «Право» в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, а її логічність, структурованість вказують на відповідність сучасним вимогам, поставленим до наукових установ у частині провадження ними освітньої діяльності і сприяє розвитку наукових досліджень здобувачів, збагаченню практичної підготовки та професійному зросту фахівців.

З повагою,

Президент

В. Ю. Шепітько

РЕЦЕНЗІЯ

на освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України за спеціальністю D8 Право

Освітньо-наукова програма (далі – ОНП) підготовки докторів філософії в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України за спеціальністю D8 Право розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти», «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» та наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження примірного переліку та опису предметних напрямів досліджень в межах спеціальності D8 Право».

Розроблена і вперше введена 16 травня 2018 р. Розробниками ОНП є провідні вчені Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України: гарант ОНП, д-р юрид. наук, проф. Спіцина Г. О.; д-р юрид. наук, проф. Сімакова-Єфремян Е. Б.; д-р юрид. наук, проф. Попович Є. М.; д-р юрид. наук, проф. Угровецький О. П.; д-р юрид. наук, проф. Петрова І. А.; канд. юрид. наук., ст. досл. Михальський О. О. Вченими враховано Вимоги стандарту вищої освіти «Доктор філософії» зі спеціальності 081 Право.

Особливість ОНП полягає у тому, що здобувачі можуть поєднувати наукові дослідження з практичною діяльністю у галузі судової експертизи чи з науково-педагогічною практикою у закладах вищої освіти. Програма акцентована на проведенні наукових досліджень в галузі експертного забезпечення правосуддя в Україні за предметними напрямками досліджень в межах спеціальності D8 Право:

— адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право;

— кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Освітньо-наукова програма передбачає виконання освітньої складової підготовки (навчальний процес впродовж перших 2 років навчання), проведення власного наукового дослідження (впродовж всього періоду навчання).

Придатність здобувача до подальшого розвитку після підготовки за ОНП передбачає широкий спектр можливостей працевлаштування та навчання, програмні результати якого враховують інтереси осіб, які здобувають ступінь доктора філософії в аспірантурі (денній, заочній) та поза аспірантурою із відповідним розподілом аудиторного навантаження.

Представники роботодавців висловлюють зацікавленість в підготовці фахівців за ОНП D8 Право, про що свідчить здійснений набір аспірантів у 2025 та 2026 роках. Навчання проходять дійсні прокурори, судді, представники охоронних агентств, юрисконсульти тощо.

Варто зауважити, що Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України самостійно виступає стейкхолдером – здобувачі, що навчаються поза аспірантурою є науковими співробітниками та судовими експертами центру і здійснюють діяльність за його основною метою.

Одним із стейкхолдерів у розрізі питання підготовки за ОНП D8 Право виступає профільне міністерство – Міністерство юстиції України, що підтримало ініціативу з відкриття аспірантури в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України та дозволило внести відповідні зміни у його структуру.

Обсяг ОНП складає 45 кредитів ЄКТС. Можливість формулювання індивідуального освітнього напрямку у рамках ОНП реалізується наявністю вибіркового дисциплін за різними профілями (адміністративно-правовим або кримінальним процесуальним, криміналістичним та судово-експертним).

Інформація про правила прийому на навчання та вимоги до вступників за ОНП знаходяться у відкритому доступі на офіційному сайті Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України. Оскільки ОНП передбачає навчання іноземних громадян – всю необхідну інформацію щодо вступу на офіційному сайті продубльовано англійською мовою.

Для досягнення програмних результатів за ОНП викладачами використовуються різноманітні форми та методи навчання. У ОНП передбачені належні умови для поєднання наукового дослідження та навчання.

Викладачі, які забезпечують викладання дисциплін за ОНП, мають високий рівень професіоналізму та постійно підвищують свій рівень компетентностей. Всі викладачі відповідають Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні.

Матеріально-технічне, інформаційне та навчально-методичне забезпечення, зокрема бібліотечний фонд, наявність лабораторних підрозділів, навчально-методичні розробки забезпечують досягнення поставленої у ОНП мети.

Зміст ОНП передбачає повноцінну підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю D8 Право за всіма циклами підготовки, за рахунок виконання науково-дослідних робіт інституту, залучення здобувачів до світової академічної спільноти тощо.

Таким чином, ОНП підготовки докторів філософії в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України за спеціальністю D8 Право забезпечує високий рівень професійної, практичної, науково-дослідної підготовки в межах галузі право.

**Завідувач кафедри кримінального процесу,
криміналістики та експертології
навчально-наукового інституту № 5
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Михайло ЩЕРБАКОВСЬКИЙ

*Підпис
Директор*

Оксана БРУСАКОВА

РЕЦЕНЗІЯ

**на освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії в
Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України
за спеціальністю D8 Право**

Згідно з представленою освітньо-науковою програмою підготовки докторів філософії за спеціальністю D8 Право у Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України здобувачі одержують необхідні теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, що достатні для розв'язання комплексних проблем у галузі судової експертизи.

Безпосередньо структура освітньо-наукової програми послідовно охоплює дисципліни освітньої та наукової підготовки, що формують у здобувачів необхідний перелік професійних компетентностей, передбачених освітньо-науковою академічною підготовкою докторів філософії. Перелік освітніх компонентів ОНП відповідає сучасним напрямам вирішення актуальних проблем у галузі судової експертизи, передбачаючи ознайомлення з новітніми методами дослідження та формування навичок створення власних концепцій і організації наукової роботи та ін.

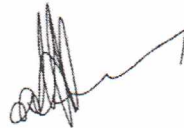
Розроблена освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії зі спеціальністю D8 Право є сучасною для якісної реалізації освітнього процесу, досягнення поставлених цілей та запланованих програмних результатів, що забезпечують можливість докторам філософії у майбутньому займати посади наукових і науково-педагогічних працівників.

Кадровий склад, який забезпечує реалізацію освітньо-наукової програми за спеціальністю D8 Право в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, вказує на високий рівень їхньої академічної і професійної кваліфікації, а також можливість успішного досягнення програмних результатів навчання.

Рецензована освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії у Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України за спеціальністю D8 Право спрямована на підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних розв'язувати наукові і прикладні проблеми у галузі права.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, вважаю, що освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України за спеціальністю D8 Право є інноваційною, відповідає сучасним вимогам та сприяє розвитку професійних компетентностей здобувачів, що дозволяє рекомендувати її до використання.

**Доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального
права Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
член-кореспондент НАПрН України**

М. В. Шепітько

РЕЦЕНЗІЯ

**на освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії в
Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України
за спеціальністю D8 Право**

Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії (далі – ОНП) в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України за спеціальністю 081 Право розроблена та введена в дію відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 р. № 1556-VII (із змінами та доповненнями), постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» від 30 грудня 2015 р. № 1187 (із змінами та доповненнями), «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. № 261, «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29 квітня 2015 р. № 266 (із змінами та доповненнями) та наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження примірного переліку та опису предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 Право» від 28 грудня 2018 р. № 1477.

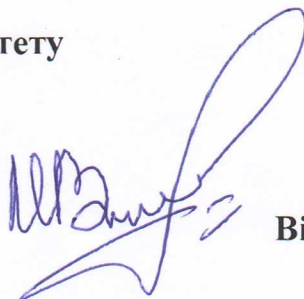
Освітньо-наукова програма передбачає здійснення підготовки висококваліфікованих фахівців, науково-педагогічних кадрів в галузі права (за судово-експертним профілем), що мають намір провести наукові дослідження та захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня доктор філософії. Компоненти ОНП включають обов'язкові навчальні дисципліни для здобуття базових знань, умінь, навичок проведення наукового

дослідження; вибіркові навчальні дисципліни, що реалізують індивідуальний підхід до предмету дослідження кожного здобувача; наукову складову, що відповідає за структурованість та логічну послідовність дисертаційного дослідження, апробації та сформованість наукових результатів у вигляді аспектів новизни.

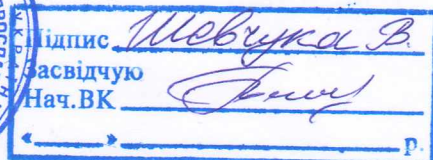
Програмні результати ОНП є виваженими, обґрунтованими та сутнісно наповненими відповідно до дисциплін, що винесені в 45 кредитів ECTS. Освітньо-наукова програма має необхідне кадрове, матеріально-технічне та інформаційне забезпечення. Наявність сучасних практично-орієнтованих лабораторій позитивно впливає на підготовку здобувачів, оскільки надає емпіричні переваги в ході проведення наукових досліджень.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, ОНП підготовки докторів філософії в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України за спеціальністю D8 Право забезпечує повноцінну підготовку наукових кадрів вищої кваліфікації, науково-педагогічних кадрів вищої освіти в галузі права.

**Завідувач кафедри криміналістики
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор**

Віктор ШЕВЧУК

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА

61002, м. Харків, вул. Григорія Сковороди, 49.
Тел: (057) 700-65-81. E-mail: officemanager@aprnul.net.ua

06.05.2026 р. № 165-01-55

РЕЦЕНЗІЯ

**на освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії
в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України
за спеціальністю D8 Право**

Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України за спеціальністю D8 Право враховує освітні потреби здобувачів, що здійснюють наукові дослідження з удосконалення експертного забезпечення правосуддя та спрямовані на отримання практично значущих результатів у галузі права. Здобувачі вищої освіти мають можливість поєднувати науково-дослідну діяльність із практичною й викладацькою діяльністю в галузі права.

Високий рівень дослідницької частини підготовки забезпечується потужним кадровим складом, що відповідає Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності, та розвиненою міжнародною співпрацею інституту в науковій сфері. Наявність спеціалізованих лабораторій дозволяє сформулювати та підтвердити експериментальну складову дослідження здобувача вищої освіти.

Дисципліни, передбачені освітньо-науковою програмою, сприяють розвитку теоретичних знань, практичних умінь та навичок для самостійного проведення наукового дослідження здобувачем. Здобувач, що навчається за освітньо-науковою програмою, підготовлений до роботи в галузі права за ДК 003-2010, КВЕД

009:2010 на посадах у структурних (наукових) підрозділах державних спеціалізованих судово-експертних установ, наукових установ, профільних кафедр вищих закладів освіти, а також може обіймати управлінські посади на підприємствах, в організаціях, державній службі тощо.

Таким чином, ураховуючи вищевикладене, вважаю, що освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України за спеціальністю D8 Право відповідає вимогам, що ставляться до наукових установ у частині провадження ними освітньої діяльності, та сприяє розвитку наукових досліджень здобувачів, збагаченню практичної підготовки й професійному зросту фахівців.

**Директор Науково-дослідного інституту
вивчення проблем злочинності імені
академіка В.В. Ставиця НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор**

Владислава БАТИРГАРЕЄВА

РЕЦЕНЗІЯ

**на освітньо-наукову програму третього (освітньо-наукового) рівня вищої
освіти ступеня доктора філософії галузі знань**

D8 Бізнес, адміністрування, право

за спеціальністю D8 Право

Якісна підготовка юридичних кадрів є стратегічним завданням для забезпечення розвитку правової системи України, захисту громадянських прав та сприяння європейській інтеграції держави.

Представлена на рецензування освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії за спеціальністю «Право» відображає сучасні підходи до формування наукових кадрів вищої кваліфікації та відповідає актуальним потребам суспільства.

Метою освітньо-наукової програми є підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі права, які володіють ґрунтовною системою теоретичних знань, практичних умінь та навичок самостійного проведення наукових досліджень з удосконалення системи експертного забезпечення правосуддя з метою отримання нових та/або практично спрямованих результатів у цій галузі, а також підготовки та захисту дисертацій.

Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії забезпечує належний баланс між освітньою (45 кредитів ЄКТС) та науково-дослідницькою складовими, що дає змогу здобувачам оволодіти як методологією сучасної науки, так і практичними навичками професійної діяльності.

Запропоновані вибіркові дисципліни охоплюють найважливіші для цього фаху наукові підсистеми, знання про які генеруватимуть творчі підходи до проведення власного дослідження. Імпонує, що особливу увагу в програмі приділено таким важливим для сучасного доктора філософії проблемам, як міжнародний досвід здійснення судово-експертної діяльності, перспективи розвитку судово-експертної діяльності та експертне забезпечення правосуддя у контексті сучасних євроінтеграційних процесів в Україні.

Освітньо-наукова програма забезпечена висококваліфікованим кадровим складом, сучасною навчально-методичною та матеріально-технічною базою, що включає доступ до міжнародних наукометричних баз даних (Scopus, Web of Science), електронних бібліотек і ресурсів. Активна міжнародна співпраця у науковій сфері з профільними установами інших країн, а також наявність спеціалізованих лабораторій свідчить про високий рівень практичної підготовки та можливості наукового розвитку здобувачів вищої освіти в інституті.

Таким чином, рецензована освітньо-наукова програма забезпечує підготовку конкурентоспроможних науковців, здатних здійснювати самостійні дослідження, інтегруватися у світовий науковий простір, а також реалізувати здобуті компетентності у практичній діяльності.

Завідувачка кафедри права

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»,

кандидат юридичних наук, доцент

Ірина ЛИСЕНКО

Підпис Ірина Лисенко
ЗАСВІДЧУЮ:
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
НАЦІОНАЛЬНОГО-ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
"___" _____ 20__ р.

РЕЦЕНЗІЯ

на освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України за спеціальністю D8 «Право»

Представлена на рецензування освітньо-наукова програма (далі – ОНП) підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право» спеціальності D8 Право, розроблена Національним науковим центром «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (далі – ННЦ «ІСЕ»), є актуальною та такою, що відповідає сучасним тенденціям розвитку юридичної науки та судово-експертної діяльності.

Рецензована ОНП розроблена відповідно до Закону України від 1 липня 2014 року № 1556-VII «Про вищу освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», постанови Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності», інших нормативно-правових актів, що регулюють підготовку наукових кадрів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, а також узгоджується зі Стратегією розвитку ННЦ «ІСЕ» на 2024-2029 роки.

Актуальність реалізації рецензованої ОНП обумовлена необхідністю підготовки висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів у сфері права, здатних здійснювати самостійні наукові дослідження у галузі експертного забезпечення правосуддя, продукувати нові наукові ідеї та розв'язувати складні проблеми судово-експертної діяльності. В умовах збройної агресії проти України та необхідності належного документування і дослідження фактів, що мають юридичне значення, особливого значення набувають розвиток судово-експертної науки, удосконалення правового регулювання та впровадження сучасних методик проведення судових експертиз. Водночас євроінтеграційний курс України обумовлює потребу у підготовці фахівців, здатних забезпечувати розвиток судово-експертної діяльності відповідно до європейських стандартів, кращих міжнародних практик та сучасних вимог до якості експертного забезпечення правосуддя. Саме тому реалізація цієї програми є своєчасною та має важливе значення для розвитку правової науки, зміцнення наукового потенціалу судово-експертних установ та інтеграції України до європейського правового простору.

Позитивною стороною програми є її спрямованість на забезпечення потреб сфери експертного забезпечення правосуддя, поєднання адміністративно-правової, криміналістичної та судово-експертної складових, а також орієнтація на формування у здобувачів навичок самостійної науково-дослідної діяльності.

Зазначені освітні компоненти підготовки мають логічну структуру, у межах якої послідовно розкрито мету, характеристику програми, програмні компетентності, програмні результати навчання, ресурсне забезпечення реалізації освітньо-наукової програми та питання академічної мобільності. Вибір здобувачами освіти індивідуальної освітньої траєкторії, форм і методів навчання, а також система контролю знань сприяють досягненню заявлених цілей та програмних результатів навчання. ННЦ «ІСЕ» має значний досвід, потужний кадровий потенціал та належну матеріально-технічну базу для реалізації даної ОНП.

Логічна будова програми безпосередньо дозволяє забезпечити достатньо високий рівень теоретико-методологічної та практичної підготовки майбутнього доктора філософії, створити організаційні, наукові, теоретичні й практичні умови для набуття компетентностей, необхідних для подальших власних наукових пошуків, проведення експертних досліджень і здійснення судово-експертної діяльності.

Загалом освітньо-наукова програма справляє позитивне враження, відповідає вимогам чинного законодавства України у сфері вищої освіти та забезпечення якості освіти, має належне кадрове, методичне й організаційне забезпечення. Водночас детальний аналіз ОНП дозволяє висловити окремі рекомендації.

Враховуючи, що ННЦ «ІСЕ» є науковою установою, діяльність якої поєднує проведення фундаментальних і прикладних досліджень із практикою судово-експертної діяльності, освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії повинна відображати таку інтеграцію науки та практики, адже саме це, у порівнянні з аналогічними програмами закладів вищої освіти, становить її реальну конкурентну перевагу. **Водночас наявний науковий, експертний та організаційний потенціал установи, а також її специфіка діяльності не повною мірою відображені у змісті розділу «Характеристика програми», зокрема підрозділу «Особливості програми».** Більш детальне висвітлення механізмів залучення здобувачів до виконання науково-дослідних робіт, участі у проведенні досліджень, апробації результатів на базі спеціалізованих лабораторій та використання практичного потенціалу установи дозволило б підсилити ОНП.

ННЦ «ІСЕ» має розвинену міжнародну співпрацю, що налічує 21 міжнародну угоду про співробітництво (Естонія, Латвія, Литва, Вірменія, Молдова, Республіка Польща, Чорногорія) в тому числі із аналогічними експертними установами та закладами вищої освіти країн-ЄС. **У ОНП зазначено, що міжнародна кредитна мобільність «планується»,** однак доцільним було б конкретизувати механізми її реалізації, передбачити участь здобувачів у міжнародних стажуваннях, академічних обмінів, спільних наукових проєктах, програмах академічної мобільності, що сприяло б інтеграції до European Research Area та European Forensic Science Area.

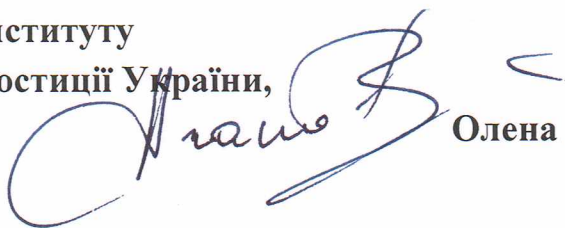
Не менш важливим аспектом підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти є формування культури **академічної доброчесності** та забезпечення її дотримання як під час освітнього процесу, так і на всіх етапах підготовки дисертаційного дослідження. Важливо, що завдання щодо запобігання та протидії порушенням академічної доброчесності вже відображені у Стратегічних напрямках розвитку та роботи ННЦ «ІСЕ». Водночас більш чітка інтеграція положень щодо академічної доброчесності у змісті ОНП відповідатиме сучасним стандартам поведінки всіх учасників освітнього і наукового процесу.

Переконані, що наведені рекомендації мають конструктивний характер, не впливають на її загальну позитивну оцінку та не зменшують наукової й практичної цінності ОНП.

ОНП підготовки докторів філософії за спеціальністю D8 Право є логічною, структурованою, відповідає сучасним вимогам до підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, враховує специфіку судово-експертної діяльності та потреби розвитку юридичної науки. У зв'язку з цим ОНП заслуговує **на позитивну оцінку та рекомендується до подальшої реалізації** в освітньому процесі Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса».

Рецензент:

**Заступник директора з наукової роботи
Київського науково-дослідного інституту
судових експертиз Міністерства юстиції України,
доктор юридичних наук**

Олена АГАПОВА

Свідчить Олена Агапова
засвідчено

Член секретар

Олена Гейкова

РЕЦЕНЗІЯ
на освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії (PhD)
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю D8 «Право»
Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України

Сучасний розвиток правової держави, євроінтеграційні процеси, трансформація системи правосуддя, а також зростання ролі спеціальних знань у судовому провадженні зумовлюють об'єктивну потребу у підготовці висококваліфікованих наукових кадрів у галузі права. Особливої актуальності набуває формування дослідників, здатних здійснювати наукове осмислення проблем експертного забезпечення правосуддя, удосконалювати правове регулювання судово-експертної діяльності, розробляти науково обґрунтовані підходи до використання спеціальних знань у різних видах судочинства та забезпечувати зв'язок правової науки з практичними потребами правосуддя.

Представлена на рецензування освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії (PhD) третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 «Право», розроблена Національним науковим центром «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, загалом відповідає сучасним завданням розвитку правничої науки, судово-експертної діяльності та системи експертного забезпечення правосуддя.

Освітньо-наукова програма має чітко виражену науково-прикладну спрямованість і орієнтована на підготовку фахівців, здатних проводити самостійні наукові дослідження у сфері права, зокрема з проблем адміністративного права і процесу, фінансового права, кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та оперативно-розшукової діяльності. Такий профіль програми є обґрунтованим з огляду на специфіку діяльності наукової установи, її кадровий потенціал, наукові традиції та практичну спрямованість діяльності у сфері судової експертизи.

Програма розроблена з урахуванням вимог до підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти та передбачає формування інтегральної, загальних і

додаткових спеціальних знань та вмінь для здійснення дослідницької, викладацької та науково-педагогічної діяльності у сфері права. Зміст програмних

результатів навчання свідчить про орієнтацію на формування у здобувачів здатності до критичного аналізу правових явищ, застосування методології наукового дослідження, підготовки наукових публікацій, презентації результатів досліджень, участі у науковій комунікації, а також розроблення пропозицій щодо удосконалення правового регулювання судово-експертної діяльності.

Загальний обсяг освітньо-наукової програми становить 45 кредитів ЄКТС. Обов'язкові компоненти програми охоплюють філософські засади та методологію наукових досліджень, іноземну мову, академічне письмо, основи інтелектуальної власності, підготовку наукових публікацій, науковий менеджмент, сучасну правову доктрину експертного забезпечення правосуддя, педагогіку вищої школи та педагогічну практику. Така структура забезпечує належне поєднання загальнонаукової, мовної, дослідницької, академічної, спеціальної та педагогічної підготовки здобувачів.

Позитивною рисою освітньо-наукової програми є наявність педагогічної практики, що сприяє формуванню у здобувачів навичок викладацької діяльності, необхідних для подальшої роботи у закладах вищої освіти, наукових установах та системі професійної підготовки фахівців. Важливим є також включення до програми компонентів, спрямованих на розвиток академічного письма, підготовку наукових публікацій, презентацію результатів дослідження та дотримання принципів академічної доброчесності.

Варіативна складова програми становить 12 кредитів ЄКТС, що забезпечує можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів. Вибіркові компоненти згруповані за двома змістовними профілями: адміністративно-правовим та кримінальним процесуальним, криміналістичним і судово-експертним. Такий підхід дозволяє враховувати тематику дисертаційних досліджень, індивідуальні наукові інтереси аспірантів та потреби їхньої майбутньої професійної і наукової діяльності.

Серед сильних сторін освітньо-наукової програми слід відзначити її чіткий зв'язок із практичними потребами експертного забезпечення правосуддя, орієнтацію на розвиток судово-експертної науки, використання потенціалу спеціалізованих лабораторій та наукової бази установи, а також можливість поєднання правових і міждисциплінарних підходів у межах дисертаційних досліджень. Важливим є також те, що програма передбачає підготовку наукових

публікацій, участь здобувачів у конференціях, апробацію результатів досліджень та підготовку дисертації як завершального результату освітньо-наукової підготовки.

Окремо слід позитивно оцінити міжнародну спрямованість програми, яка пов'язана з науковою співпрацею установи, участю у професійних міжнародних мережах та орієнтацією на європейські підходи до розвитку судово-експертної діяльності. Це створює додаткові можливості для інтеграції здобувачів у міжнародну академічну та професійну спільноту.

У порядку рекомендації доцільно надалі посилювати доказовість блоку, пов'язаного з навчанням через дослідження, зокрема шляхом більш детального відображення зв'язку тем дисертаційних досліджень із науковими інтересами керівників, участі аспірантів у наукових семінарах, конференціях, дослідницьких проєктах та міжнародній академічній комунікації. Водночас зазначена рекомендація не впливає на загальну позитивну оцінку освітньо-наукової програми, а спрямована на її подальше вдосконалення.

У цілому освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії (PhD) третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 «Право» Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України є актуальною, змістовно обґрунтованою та орієнтованою на підготовку висококваліфікованих наукових кадрів у галузі права з урахуванням сучасних потреб правничої науки, судово-експертної діяльності, ринку праці та суспільства. Її реалізація є доцільною, а сама програма може бути рекомендована до впровадження та подальшого вдосконалення в межах системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

В.о. директора
НДЦНСЕ Міністерства юстиції України
к.ю.н., доцент

Андрій СВІНЦИЦЬКИЙ

РЕЦЕНЗІЯ
на освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії (PhD)
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю D8 Право
в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України

В умовах невинного поступального руху науково-технічного прогресу, викликів воєнного часу, а також постійного відтоку висококваліфікованих кадрів за кордон, українське суспільство потребує системної підготовки нового покоління дослідників, здатних забезпечити відновлення, збереження та подальший розвиток наукового потенціалу держави. Не є винятком і юридична сфера, яка потребує фахівців, здатних розв'язувати складні наукові завдання, розробляти обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення законодавства й правозастосовної практики. У цьому контексті освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії (PhD) третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 Право в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України є актуальною та своєчасною, а її випускники – затребуваними в закладах освіти, науково-дослідних установах і практичних підрозділах.

Унікальність рецензованої ОНП забезпечується фокусуванням на теоретичних, методологічних і праксеологічних проблемах експертного забезпечення кримінального, адміністративного та інших форм судочинства, а також її тісною інтеграцією з практичною діяльністю провідної державної судово-експертної установи, у якій реалізується програма.

Передбачені програмою інтегральна, загальні та спеціальні (фахові) компетентності відповідають сучасним тенденціям правничої науки й правозастосовної практики. Запропоновані обов'язкові й вибіркові освітні компоненти логічно впорядковані та здатні забезпечити досягнення програмних результатів навчання. Схвалення заслуговує диференціація компетентностей, результатів навчання та освітніх компонентів за адміністративно-правовим та кримінальним процесуальним (криміналістичним, судово-експертним) профілями.

Реалізація освітньо-наукової програми забезпечується належним кадровим потенціалом та розвиненою матеріально-технічною базою ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, що сприяє належній практичній спрямованості підготовки докторів філософії.

Позитивної оцінки заслуговує наукова складова освітньо-наукової програми, яка логічно інтегрована в освітній процес та спрямована на формування у здобувачів і здобувачок освіти здатності до самостійного провадження науково-дослідної діяльності. ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України створює належні умови для виконання актуальних наукових досліджень, а також апробації їх результатів шляхом видання двох фахових періодичних наукових видань, щорічного проведення низки міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, забезпечення можливостей для інтеграції здобувачів та здобувачок освіти до вітчизняної та міжнародної наукової спільноти.

У програмі належну увагу приділено формуванню культури академічної доброчесності, дотримання етичних стандартів наукової діяльності та забезпечення відповідального ставлення здобувачів і здобувачок до результатів власної наукової праці, зокрема у межах ОК 3 «Основи інтелектуальної власності, підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження», ОК 4 «Науковий менеджмент».

Водночас, з урахуванням сучасної матеріально-технічної бази ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, можемо рекомендувати в наступних редакціях ОНП приділити окрему увагу проблемам інноваційного науково-технічного забезпечення правничої практики, зокрема в судово-експертній сфері.

Таким чином, рецензована освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії (PhD) третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 Право, яка розроблена та реалізується в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, відповідає вимогам законодавства України у сфері вищої освіти, Стандарту вищої освіти за відповідним рівнем та спеціальністю, сучасним тенденціям розвитку правничої науки й практики, забезпечує формування у здобувачів і здобувачок освіти інтегральної, загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, досягнення визначених програмних результатів навчання, набуття навичок самостійного провадження наукових досліджень, дотримання академічної доброчесності та професійної етики, створює належні умови для підготовки висококваліфікованих науковців, здатних продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері права та здійснювати дослідницьку й професійну діяльність на високому рівні, а тому заслуговує на позитивну оцінку та може бути рекомендована до подальшої реалізації.

Доцент кафедри права
ім. академіка УАН о. Івана Луцького
факультету суспільних і прикладних наук
Закладу вищої освіти
«Університет Короля Данила»
доктор юридичних наук, доцент

Артем КОВАЛЕНКО

РЕЦЕНЗІЯ

**на освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії в
Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України
за спеціальністю D8 Право**

Актуальна освітньо-наукова програма третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, яка підготовлена у Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України повністю відповідає сучасним потребам експертних організацій та вимогам вищої освіти. Рецензована освітньо-наукова програма є якісно змістовно наповнена, логічно структурована, з визначеними, зрозумілими характеристиками та запланованими програмними компетентностями.

Метою програми визначено підготовку фахівців, здатних вирішувати складні правові проблеми, проведення наукових досліджень у сфері судової експертизи, а також застосування отриманих спеціальних знань на практиці. Освітньо-наукова програма розроблена з урахуванням вимог стандартів та рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG), рекомендацій Міністерства освіти і науки України, а також порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах).

В освітньо-науковій програмі чітко прописані результати навчання, що обумовлені формуванням фахових, загальнонаукових і запланованих компетентностей, які будуть досягнуті через освітню та дослідницьку діяльність. Важливим є те, що програма побудована на принципах індивідуального підходу до навчання, а також базується на комплексному використанні інтерактивних, інтегративних та діяльнісних методів.

Програма також пропонує актуальні форми практичної підготовки, такі як семінари, тренінги та стажування в державних спеціалізованих установах, а перелік освітніх компонентів свідчить про ретельний підбір тем та спирається на кращі світові практики.

На підставі зазначеного вище вважаю, що освітньо-наукову програму, розроблену у Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України можна рекомендувати до використання для підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня (доктор філософії) за спеціальністю D8 Право.

**Президент Національної академії
правових наук України,
дійсний член (академік) НАПрН України,
заслужений працівник освіти України,
доктор юридичних наук, професор**

[Handwritten signature]
Володимир ЖУРАВЕЛЬ

Підпис *В. Журавель* засвідчую:
прізвище

Головний РК

Таня Кожина